

СТРУКТУРОВАНІЙ ПЛАН РАХУНКІВ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПІДСИСТЕМИ СТРАТЕГІЧНОГО ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ

Останніми роками у великих підприємствах широкого поширення набуває практика використання структурованих планів рахунків, які є дуже гнучкими, дозволяють у десятки разів підвищити рівень аналітичності й інформаційну місткість стратегічного фінансового обліку, забезпечувати розмежування доступу користувачів до окремих його модулів, блоків і сегментів в умовах використання сучасних інформаційно-комп'ютерних і мережевих технологій, що дає змогу безпосередньо з комп'ютерної системи обліку та без додаткових операцій проводити аналіз облікових даних.

Структурований робочий план рахунків виник у період нафтової кризи 70-х рр. ХХ ст. у США. Його структуризація почалась у енергетичних підприємствах (електро- і теплоелектростанції, нафтопереробні заводи), коли робочі плани рахунків приводились у відповідність до структури підприємств для визначення результатів діяльності за центрами виникнення витрат [2, с. 11-12].

Генерування структурованого плану рахунків як окремого засобу бухгалтерського інжинірингу була зумовлена виникненням управлінських потреб у більш деталізованій обліковій інформації та стала можливою завдяки підвищенню рівня обробки облікових даних комп'ютерною технікою за допомогою передових програмних засобів, можливістю швидкісної передачі облікових даних та їх безпечного зберігання.

Основна відмінність структурованих планів рахунків від традиційних зводиться до їх побудови на базі принципів архітектури: інтеграційної, адаптивної, структурованої, фрактальної, аналітичної, транзакційної та ін.

Структурований план рахунків передбачає багатосегментний принцип побудови, складну жорстку систему взаємозв'язків розділів і використання багатозначної системи кодування з урахуванням сучасних можливостей інформаційних систем [2, с. 12].

Таким чином, імплементація структурованого плану рахунків у побудові підсистеми стратегічного фінансового обліку підприємства суттєво змінює її характер, інформаційну ємність і можливості застосування, дозволяючи враховувати: 1) специфіку організаційної структури підприємства; 2) особливості системи стратегічного менеджменту (побудова стратегій у розрізі стратегічних бізнес-одиниць); 3) структуру обліково-аналітичної системи підприємства; 4) рівень організаційного та функціонального інформаційно-комп'ютерного забезпечення на підприємстві тощо. Це дозволить забезпечити його безперешкодне впровадження на рівні облікових і управлінських програмних продуктів (ERP-систем) для задоволення різноманітних інформаційних потреб різних груп користувачів облікової інформації.

На думку О. М. Селезньової та Е. С. Аракельянц, стратегічний структурований план рахунків може будуватися за одним із таких напрямків: 1) план рахунків комерційних організацій: 8 розділів; 2) план рахунків фінансової оптики: 10 розділів; 3) план рахунків виробничої оптики: 10 розділів [1, с. 4].

Вважаємо, що з метою забезпечення інформаційних можливостей обґрунтування й оцінки ефективності обраної підприємством стратегії доцільним є використання першого варіанта, що має бути доповнений адекватними субрахунками й аналітичними рахунками, які відображатимуть і враховуватимуть специфіку діяльності підприємства, вимоги системи стратегічного менеджменту, облікову й інформаційну архітектуру підприємства.

У табл. 1 запропоновано макет стратегічного структурованого плану рахунків, що будується на основі використання системи рахунків, субрахунків та аналітичних рахунків, об'єднаних модульною структурою.

Запропонований макет стратегічного структурованого плану рахунків

Структуровані субрахунки 1-3 порядку й аналітичні рахунки 1-3 порядку, що використовуються для визначення результатів діяльності	Групи рахунків							
	Розділ 1	Розділ 2	Розділ 3	Розділ 4	Розділ 5	Розділ 6	Розділ 7	Розділ 8
	<i>Відповідні рахунки згідно з діючим планом рахунків</i>							
Субрахунок 1-го порядку “Стратегічні бізнес-одиниці”	+	+	+	+	+	+	+	+
Субрахунок 2-го порядку “Стратегічні бізнес-зони”	+	+	+	+	+	+	+	+
Субрахунок 3-го порядку “Стратегічні види діяльності”	+	+	+	+	+	+	+	+
Аналітичний рахунок 1-го порядку “Підрозділи підприємства”						+	+	+
Аналітичний рахунок 2-го порядку “Види продукції, замовлення тощо”						+	+	+
Аналітичний рахунок 3-го порядку “Елементи витрат”						+	+	+

Пропонований макет структурованого плану рахунків забезпечує стратегічне управління ресурсним потенціалом підприємств у розрізі стратегічних бізнес-одиниць, стратегічних бізнес-зон, видів діяльності тощо. Його застосування на підприємствах в умовах запровадження ERP-систем забезпечує порівнянність агрегованих даних на всіх рівнях управління, структурує інформацію щодо виділених об’єктів обліку відповідно до потреб стратегічного менеджменту, підвищуючи оперативність і ефективність прийняття управлінських рішень на основі даних стратегічного фінансового обліку. Балансові рахунки в запропонованому макеті представлені п’ятьма розділами: необоротні активи; запаси; кошти, розрахунки та інші активи; власний капітал і забезпечення зобов’язань; зобов’язання. Рахунки витрат, доходів і результатів сформовані трьома розділами: доходи і результати діяльності; витрати за елементами; витрати діяльності.

Кількість облікових позицій структурованого робочого плану рахунків залежить від специфіки діяльності підприємства, рівня розвитку його організаційної структури, кількості стратегічних бізнес-одиниць і бізнес-зон, кількості видів продукції, елементів затрат тощо і в середньому може становити від кількох сотень до кількох тисяч позицій.

1. Селезнёва Е. М., Аракельянц Э. С. Методическое обеспечение стратегического учета. *Науковедение*. 2013. № 3. С. 1-8. 2. Солоненко А. А. Интеграция видов учета в рамках единого плана счетов. *Научный журнал КубГАУ*. 2011. № 71. С. 1-16.